

IZ PRAKSE ZA PRAKSU

Zoran Ivoš, policijski službenik za preventivu u cestovnom prometu

Predrag Lončarević, voditelj Sektora II.

Mladen Zvonar, voditelj Sektora I.

MUP RH – Postaja prometne policije Kutina

mr.sc. Daša Poredoš

Međunarodni centar za liječenje žrtava mučenja (IRCT) Zagreb

Predavanje: ČOVJEK KAO BITAN ČIMBENIK U SIGURNOSTI PROMETA

Postaja prometne policije Kutina u suradnji sa svojim vanjskim suradnikom mr.sc. Dašom Poredoš od travnja do lipnja 2002. godine organizirala je i provodila predavanje pod nazivom «Čovjek kao bitan čimbenik u sigurnosti prometa». Predavanje je bilo namjenjeno djelatnicima PPP Kutina i profesionalnim vozačima s područja nadležnosti i odgovornosti ove policijske postaje. Druženja i predavanja bila su organizirana u većim poduzećima s područja grada Kuitine, poput Petrokemije, Naftaplina i Hrvatske vodoprivrede. Na susretima je ukupno sudjelovalo oko osamdesetak osoba profesionalno i privatno svakodnevno uključenih u prometna događanja.

Kako je bolje prevenirati, nego intervenirati sudionicima smo ponudili različite teme, te ukratko iznosimo sadržaj predavanja:

Uz stručno tumačenje i rasprave o Zakonu o sigurnosti prometa na cestama, te njegovim dopunama i izmjenama, poseban naglasak smo stavili na ulogu čovjeka u prometnoj situaciji. Sudionike smo podsjetili na međusobnu povezanost pet najvažnijih čimbenika za sigurnost prometa, tj. sudionika u prometu, vozila, obavijesti, prometnica i okoliša putem tzv. sigurnosnog prometnog lanca. Obradivali smo ulogu čovjeka u prometnom nesretnom događaju, iz kojeg smo zaključili da unatoč standardnoj podjeli da faktor čovjeka (pogrešne odluke i procjene, vještine, znanje i sposobnosti) sudjeluje s oko 85%, a ostali faktori (stanje prometnica, vremenski uvjeti i tehnički propusti) oko 15% - uloga čovjeka je ipak najveća i najvažnija, gotovo 100%-na. Uz prikaz izravnog i posrednog djelovanja čovjeka u prometu nešto više smo se zadržali na uzrocima grešaka što ih čovjek čini u prometu, a osobito na onima koje nastaju kao posljedica psihološkog stanja čovjeka. U nastanku prometnih nesreća veliku ulogu ima trenutačno stanje svijesti čovjaka, što nazivamo (ne)pažnjom odnosno (ne)pažljivim ponašanjem. U uzrokovanju nepažnje glavnu ulogu imaju: distrikcija, krivo očekivanje i razina budnosti. Uloga ljudskih osjetila u sigurnosti prometa od iznimne je važnosti. Čovjek prihvaća podražaje svojim osjetilnim organima za komunikaciju s vanjskim svijetom, što je za njegovo sudjelovanje u prometu vrlo važno. Služi se osjetilima vida, sluha, ravnoteže, opipa, njuha i kinestetičkim sposobnostima. Na vrlo šaljiv način predočili smo osjetljivost oka prema bojama s obzirom na valne dužine: crvena, zelena, žuta – prilikom čega sudionici (profesionalni vozači) zaključuju da je to zaista tako, da minice (*kratke suknje crvene boje*) prvo uoče i da bi takva obilježja trebala biti na semaforu. Naravno, sve je to šala. Inače, cijelo predavanje bilo je vrlo interaktivno i sudionici su se rado uključivali u diskusiju sa svojim iskustvima i pitanjima.

Nadalje obrađujemo antropometrijske značajke važne za promet: prijam obavijesti, prijenos i transformaciju, obradu i osvješćivanje u obliku odgovarajućeg osjetila, te svrhovito svjesno ili automatsko reagiranje uz naglašen visok stupanj koordinacije. Podsjećamo na stalno i neprekidno uzajamno djelovanje čovjeka, vozila, prometnice, signalizacije i okoliša.

Tema «Nenormalna stanja ljudskog ponašanja koja ugrožavaju promet» pobudila je velik interes sudionika. Obrađivali smo problematiku alkoholizma, ovisnosti o drogama i uporabi lijekova, pušenje i asocijalno ponašanje. Naglasili smo da ne smije uzimati alkoholna pića, niti početi upravljati vozilom ako u organizmu ima alkohola ili ako pokazuje znakove alkoholne poremećenosti vozač vozila kojem je upravljanje vozilom osnovno zanimanje – dok upravlja vozilom obavljajući poslove tog zanimanje. Na ovu temu bilo je mnogih pitanja iz prakse vezanih za radno i slobodno vrijeme, odosno svoj profesionalni i osobni status i konzumaciju alkohola. Pušenje i promet *ne idu* skupa, iako se još uvijek u vozilima ugrađuju pepeljare i upaljači za cigareta. U početku pušenje tj. oslobođeni i udahnuti nikotin povećava budnost, a kasnije veće količine nikotina izazivaju drhtanje i grčenje mišića. U zatvorenoj se kabini vozila izgaranjem duhana smanjuje količina O₂, a povećava količina CO i CO₂ što izaziva smanjenje budnosti vozača i vidne smetnje, pogotovo u sumrak i pri noćnoj vožnji. Takav učinak može se pojaviti već nakon tri ispušene cigarete, ako se konzumiraju jedna za drugom. Sam čin uzimanja cigarete, paljenje cigarete, otresanje pepela i gašenje opuška skreće pažnju vozača s njegovog primarnog zadatka (upravljanje vozilom) što može u trenutku nepažnje uzrokovati prometnu nesreću. Usko vezano uz navedeno je i upotreba mobilnih telefona tijekom vožnje. I oko ove problematike bila je živa rasprava: telefonirati ili ne tijekom voženje?! Suvremeni promet zahtijeva od svih sudionika u prometu da se ponašaju kulturno, korektno i tolerantno. Osim zakona i pravila kojima je regulirana sigurnost u

prometu, od velike je važnosti i osobna kultura – kultura prometnog ponašanja. Nedisciplina je čest uzrok prometnih nesreća, pri čemu karakter pojedinca može biti odlučujuć.

Utjecaj prometne kulture na odnose među sudionicima u prometu kao na moguće uzroke prometnih nesreća potaknuo je sudionike na razmišljanje o tome kako se različito ponašamo kad smo kao sudionici u prometu u različitim ulogama: kad smo vozači i kad smo pješaci. Uglavnom, pješacima su krivi vozači, a vozačima pješaci, a svima skupa policija, znakovi i prometnice. Teško prihvaćamo osobnu odgovornost i krivnju. Uvijek je lakše to prepustiti (ili svaliti) na druge. Jedan od temeljnih uvjeta sigurnosti prometa na cestama je komunikacija između vozača, odnosno pravovremeno i jasno pokazivanje namjere drugim vozačima davanjem odgovarajućih znakova i postupanje u skladu s prometnim pravilima. Navodimo neke specifične situacije gdje je prometna (ne)kultura jasno vidljiva: ustupanje vlastite prednosti vozaču iz sporedne ceste, međusobno poštivanje vozača pri uključivanju u promet, prestrojavanje, intenzivan promet i međuovisnost vozača u njemu, neprilagođavanje brzine, tzv. turistička vožnja, egoizam vozača u gradskom prometu, slalom-vožnja i čekanje u koloni kao izvor neprilagođenog ponašanja. Kroz daljnju raspravu predočavamo sudionicima neke od odgovornosti vozača prema sebi samima: usklađivanje nesklada između želja i mogućnosti u vožnji, tehnički ispravno vozilo zahtijeva i zdravog vozača, percepcija osjećaja iscrpljenosti, neplanirani gubitak vremena opasno je nadoknađivati prekomjernom brzinom, treba razmisliti o posljedicama oduzimanja vozačke dozvole, te kako korektan odnos prema drugima treba postati zadovoljstvo.

Značajnu pozornost pridajemo osjećaju umora. Umor je najčešći uzrok nezgoda, jer njemu je podložan svaki vozač. Umor nastaje djelovanjem mnogih fizioloških i psiholoških faktora, a

očituje se u postupnom smanjenju radne sposobnosti organizma. Dolazi do slabljenja radnog učinka u intenzivnom ili dugotrajnom radu, uz pojavu osjećaja nelagode, bezvoljnosti i iscrpljenosti. Na povećanje umora utječu: trajanje rada, nesipavanost i opterećenje vozača, narušavanje prirodnog dnevnog bioritma, neodgovarajuća mikroklima i ventilacija u kabini, nepravilno rasvijetljena cesta, monotonija i dosada. Monotonija i dosada složeni su subjektivni doživljaji osjećaja zasićenosti nekim radom. Jedan od najvažnijih uzroka dosade je nedostatak interesa za posao koji radimo, što negativno utječe na našu opću motivaciju. Objektivni znakovi umora su: ubrzan rad srca, drhtanje, suvišni pokreti i poremećen redosljed izvođenja radnji u zadanoj aktivnosti, nepažnja, nesigurnost, nesnalažljivost, emocionalna nestabilnost i razdražljivost.

Jedini efikasan način suzbijanja umora je odmor. Vremenski treba biti kvalitetno raspoređen, odgovarajućeg trajanja (korisniji je veći broj kraćih odmora) i oblika (aktivan i pasivan).

Sudionici su vrlo zainteresirano i aktivno prihvatili ovakav oblik rada i druženja. Na kraju izlaganja bilo bi raznih pitanja vezanih za aktualne životne situacije: prava na prijevremeno umirovljenje, uporaba Viagre i njezin utjecaj na vozača, obveznos podvrgavanja testu na alkohol i droge, privilegiranost pojedinih društvenih skupina glede količine alkohola u krvi i njihova daljnja neprocesuiranost i sl.

Zajedničkim djelovanjem i nadalje planiramo organizirati i provoditi predavanja ovakvog i drugih sadržaja, jer su se pokazala vrlo zanimljivima i korisnima za sve članove društvene zajednice – sudionike u prometu.